

**BABALARIN BEBEK BAKIMINA KATILIMININ SAĞLANMASINDA
HEMŞİRENİN ROLÜ
Sümeyye BAL¹, Gülden KOÇ²**

ÖZET

Baba olma ve babalık kavramı gün geçtikçe değişmektedir. Geçmişte bebeklerine dokunmayan, insanların yanında bebeklerini sevmeyen sert bir otorite figürü olan babalar, günümüzde bebeğinin doğumuna katılan, onunla ten tene temas kuran, banyosunu yaptıran, oyunlar oynayıp zaman geçiren bireyler olmuşlardır. Özellikle kadınların çalışma hayatında daha çok yer alması nedeniyle bebek bakımına katılıp, anne ile birlikte ortak bir şekilde bebeklerini büyütebilmektedirler. Babaların bebek bakımına katılması çocuğun fiziksel, zihinsel olarak gelişimine olumlu katkılar sağlayabilmektedir. Bunların yapılabilmesi için hemşirelerin perinatal sürece babaları aktif olarak dahil etmesi, bilgi ve eğitim vermesi, doğum öncesi hazırlık sınıflarına yönlendirmesi, doğum sonu dönemde de ilk karşılaşma, temas ve bağlanmayı sağlıklı bir şekilde başlatabilmesi önemlidir.

Anahtar kelimeler: Babalar; Babalık; Hemşirelik; Hemşirelik bakımı

Nurse's Role About Fathers Baby Care Participation

ABSTRACT

The concepts of becoming a father and paternity change day by day. While the fathers in the past, as a tough authoritative figure, didn't use to touch their babies and show their affection in front of others; today they have become individuals attending the birth, bathing their babies, playing and keeping skin-to-skin contact with them. They have started to involve in infant care more and grow their children together with their wives especially because women take part in working life more. Father involvement in prenatal process may have positive contributions to the infant's physical and mental development. In order for these mentioned above to be realized, it is important that nurses should provide active father involvement in perinatal period, inform and educate them and direct them to the perinatal preparation classes, start the processes of first touch and affiliation properly and ensure father involvement in postpartum period.

Keywords: Fathers; Paternity; Nursing; Nursing care

DOI: 10.47115/jshs.755020

¹ Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ebelik Bölümü

² Hacettepe Üniversitesi, Hemşirelik Fakültesi, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği

Sorumlu Yazar: Sümeyye BAL e mail: sumeyye.bal@omu.edu.tr

GİRİŞ

Aile toplumu oluşturan en önemli ve en küçük birim olup, çocuğun büyüüp gelişmesini, davranışlarını biçimlendirmesini yönlendiren ortamdır. Aile üyelerinin tümünün, aile içinde ve dışında en üst fonksiyonel kapasitede olması toplumun gelişimine de olumlu katkılar sağlamaktadır (Lowdermik ve ark., 2014; Riley ve ark., 2009; St John ve ark., 2005). İnsanlık tarihi boyunca aile; hayatta kalma mücadelesi veren, kendi değerlerini çocuklarına aktaran, zorlu yaşam koşullarında uyumu kolaylaştıran, günlük ilişkilere katılımı ve aile içi ilişkilerin gözlemlenerek aktarımını sağlayan, çocukların bilişsel ve sosyal-duygusal gelişimini destekleyen en sağlam yapıdır (Asher ve ark., 1981; Darling & Steinberg, 1993; Eagly ve ark., 1991; Feldman ve ark., 2010). Bireylerin yaş, eğitim düzeyi, mesleği gibi sosyodemografik değişkenleri ve aile bireylerinde mevcut olan fiziksel, psikolojik, sosyal ve ekonomik kaynaklar gibi çeşitli durumlar, aile süreçlerinde değişiklik meydana getirebilmektedir. Aile üyeleri arasındaki işbirliğinin olması, stresin azalmasına ve pozitif duygusal ifade ile uyumlu bir aile sürecinin oluşmasına neden olmaktadır (Bai ve ark., 2016; Favez ve ark., 2012; Jacobvitz ve ark., 2004; McHale, 2007; Robles ve ark., 2016). Aynı zamanda aile sürecini pek çok durum değişikliğe uğratabilmektedir. Yeni bir kronik hastalığın tanı konulması, ekonomik durum değişiklikleri, çalışma durumunda meydana gelen değişimler bunlardan sadece birkaç tanesidir. Aileye yeni bir bireyin katılması haberi ile başlayan gebelik, doğum ve doğum sonu dönemi kapsayan perinatal süreç de aile sistemini etkileyen önemli değişikliklere neden olan bir durumdur (Pontes ve ark., 2009) Perinatal sürece babanın dahil edilmesi, hem babanın babalık rolüne daha erken uyumunu sağlayacak hem de bebek bakımına katılımını destekleyecektir.

Babalık Kavramı

Evlilik, evliliğe yüklenen anlam, demografik ve ekonomik değişikliklerle birlikte, baba olmanın ne anlama geldiğine dair anlayışlar da zamanla değişiklik göstermiştir (Lamb, 2010). Yirminci yüzyılın ortalarına kadar, batı toplumlarında babalık, ekonomik terimlerle tanımlanan, erkeklerin sorumluluklarına vurgu yapan, otorite figürü olarak tanımlanmaktadır (Coltrane, 1996). O zamandan günümüze, erkeklerin günlük aile aktivitelerine, çocukların fiziksel ve duygusal bakımındaki uygulamalı rollerine daha fazla ağırlık veren bir birey haline dönüşümü gözlenmektedir (Gerson, 1993; Tichenor ve ark., 2011). Bu değişim, babaların çocuklarıyla geçirdikleri zamanın ve içeriğin giderek artmasına da yansımaktadır. Craig ve ark. (2014) babaların bebek bakımı da dahil olmak üzere giderek daha fazla çocuklarıyla zaman geçirmeye başladıklarını ifade etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Avusturya ve Norveç de dahil olmak üzere diğer birçok ülkede babaların bebek bakımına katılımında artış olduğu bildirilmektedir (Berghammer, 2013; Hofferth & Sandberg, 2001; Kitterød & Pettersen, 2006).

Babaların eşlerinin gebeliği sırasında psikolojik, sosyal ve / veya fiziksel değişiklikler yaşadığını gösteren çalışmalar mevcuttur (Chin ve ark., 2011; Fenwick ve ark., 2012; Finnbogadóttir ve ark., 2003). Ebeveynliğe geçişi kolaylaştırmak için babalara yeterli bilgi ve desteğin gerekli olduğu kanıtlanmıştır (Deave & Johnson, 2008; May & Fletcher, 2013). Bu destek ve bilgi hemşireler tarafından sağlanmalıdır. Bebek bakımında kullanılacak olan bilgiler

babalara eğitim aracılığı ile aktarıldıktan sonra doğum izni sonrası çalışma hayatına dönecek olan annenin sorumluluklarının azalmasına, annenin desteklenmesine ve baba-bebek ilişkisinin gelişmesine yardımcı olacaktır (Fägerskiöld, 2008; Premberg ve ark., 2008).

Toplumsal cinsiyete dayalı rol değişiklikleri, erkeğin yalnız doğuma katılmasını değil tüm perinatal sürece dahil olmasını teşvik etmelidir. Bu sürece eşinin gebelik kontrollerine gidip, muayene sırasında yanında olması ile başlanmalıdır. Yapılan bir çalışma sonucuna göre anne ve babanın gebelik kontrolünde ultrason çekimi esnasında kalp atım sesini duymaları, bebeklerini görmeleri ve bebeğin varlığını hissetmeleri ebeveynliğe geçişi hızlandırabileceği sonucuna ulaşılmıştır (Draper, 2007). Aynı şekilde Righetti ve ark.'nın (2005) fetüse bağlanma durumlarının değerlendirildiği çalışmada, anne ve baba adaylarının ikinci trimester, gebelik kontrolü ultrason taraması öncesi ve sonrası bağlanma düzeyleri arasında anlamlı düzeyde arttığı tespit edilmiştir.

Babanın Bebek Bakımına Katılması

Yirmi birinci yüzyılın başlarından itibaren babalar, bebek ve çocuklarının hayatlarına eskisinden daha fazla dahil olmaya başlamışlardır (Gauthier ve ark., 2004 ; Hook, 2006 ; Maume, 2011; O'Brien ve ark., 2007; OECD, 2011). Değişimin zamanlaması ve hızı ülkeler arasında büyük farklılıklar gösterse de, dünya çapında babalık rolünde değişiklik meydana gelmiştir (O'Brien ve ark., 2007). Artık geçmişte olduğu gibi erkeklerden evin geçimini sağlayan kişiler olması değil, ev içi sorumlulukları ortaklaşa paylaşmaları beklenmektedir. Bu paylaşımlar olsa da kadınlar hala bebek bakımının üstlenen asıl kişilerdir. Bu durum hane içinde ve dışında işbölümünde cinsiyet eşitliğini desteklemede öncü olan İskandinav ülkelerinde bile aynıdır (Miranda, 2011).

Erkeklerin ev işi ve bakım faaliyetlerine katılımının artmasına çok sayıda faktör katkıda bulunmuştur. Artan kadın istihdamı, artan aile tipi çeşitliliği, işe ve bakıma yönelik tutumlarında meydana gelen değişiklikler ve aile dostu politikaların gündeme gelmesi, babaların bebek bakımına dahil olmasını kolaylaştırmıştır. Bununla birlikte, erkeklerin bebek bakımına katılmasının ana belirleyicisinin, kadınların ücretli işe daha fazla katılımı ve hane halkının kazancına katkıları olduğu iddia edilmektedir (O'Brien & Moss, 2010; Maume, 2011). Günümüzde ailelerin çoğunluğu çift gelirlidir (OECD, 2011). Bu nedenle, hem anneler hem de babalar, iş ve aile sorumlulukları arasında yeni bir denge kurmak zorunda kalmaktadır.

Kadınlar toplumsal cinsiyet özellikleri nedeniyle bebeğin bakımını üstlenmektedirler. Özellikle doğum sonu dönemde kadınlar partnerlerinden anlayış ve destek beklentisi içine girmektedir. Dünyaya gelen bebeğin varlığı ile babanın doğum sonu sürece katılımı anne tarafından beklenmektedir. Doğum sonu sürece eşinin dahil olması, onu baba olarak görebilmesine de yardımcı olmaktadır. İlk kez bebeğini görüp kucağına alması ile babanın teması gerçekleşmektedir. Bu durum babada güçlü duygusal bir etki yaratırken babayı, bebeğin ve bakımın uzağında tutan kültürel uygulamalar ve toplumsal cinsiyete yönelik roller babanın babalık uyum sürecini geciktirebilmektedir (Alpöge, 2001; Güngörmüş, 2003; Sherwen ve ark., 1999). Oysa ki bebek ile babanın en erken dönemde ve uzun paylaşımlar yapması aralarındaki iletişim ve bağlanmayı artırıp ilişkilerini kuvvetlendirebilmektedir (Castillo ve ark., 2011).

Babaların Bebek Bakımına Katılmasını Etkileyen Faktörler

Bebek bakımına babaların katılma durumunu bazı sosyodemografik değişkenler etkileyebilmektedir. Araştırmalar; babanın eğitim düzeyi, yaşı, çalışma durumu, gelir durumu, aile tipi ve eşinin eğitim durumunun babanın bebek bakımına katılmasını olumlu ya da olumsuz olarak etkilediğini tespit etmiştir (Castillo ve ark., 2011; Dennis & Dowswell, 2013; Güngör, 2004; Tiedje & Darling-Fisher, 1996; Widarsson ve ark., 2012).

Yaş

Babaların bebek bakımına katılma durumunu etkileyen önemli değişkenlerden biri yaştır. Gelişimsel dönemlerden biri olan adölesan dönem, bireye kendi içinde farklılıklar yaşatabilmektedir. Özellikle bu dönemde baba olanların ebeveynliğe geçiş yapması ile birlikte ikinci bir krizi yönetemeyecekleri ve aile içi süreçlerde bozulma yaşayabilecekleri, bu ebeveynliğe geçiş sürecini de diğer yaş gruplarındaki babalara göre daha zor atlabilecekleri ifade edildiği için bu yaş grubu babalar bebek bakımına katılma konusunda riskli grubu oluşturmaktadır (Castillo ve ark., 2011; Coverman & Sheley, 1986). Yaş ilerledikçe erkeklerin, evlilikten beklentilerinin değişmesi, kariyerini geliştirme ve ekonomik olarak kendini gerçekleştirebilme durumundan dolayı bebek bakımına katılma ve doğum sonu dönemde eşine destek olma durumunun fazla olacağı bildirilmektedir (Castillo ve ark., 2011; Coverman & Sheley, 1986; Sevil & Özkan, 2009; Baxter & Smart, 2011). Sevil ve Özkan'ın (2009) çalışmasında erkek yaşının artmasının, bebek bakımına katılımında etkili olmadığı sonucu ifade edilirken, literatürde erkek yaşının artmasının bebek bakımına katılma durumunu azalttığı tespit eden çalışmalar bulunmaktadır (Yeung ve ark. 2001; Maume, 2011). Yaşı genç babaların, daha yaşlı babalara göre enerjileri daha fazla ve daha az cinsiyetçi tutumlara sahip olduğu ifade edilebilmektedir. Bu da bebek bakımı faaliyetlerine katılmayı kolaylaştırabilmektedir. Diğer taraftan genç babalar kariyerlerine yeni başlıyor olabilir ve bu nedenle bebekleriyle geçirdikleri zamanı "yönetme" konusunda yaşı daha büyük babalara göre daha az esnekliğe sahip olabileceği düşünülmektedir.

Eğitim Durumu

Eğitim düzeyi kişinin karar verme süreçlerini etkileyip, kişilerin nasıl davranacaklarını belirleyen, bilişsel süreçlerin gelişimini sağlayan bir süreçtir. Eğitim durumu ile bebek bakımına katılma durumu arasında literatürde çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Ahmeduzzaman&Roopnarine, 1992; Maridaki-Kassotaki, 2000; Sevil&Özkan, 2009; Hildingsson ve ark. 2014; J. Jeong ve ark., 2016; Lin ve ark., 2017; McMunn ve ark., 2017) Eğitim düzeyi arttıkça babanın bebek bakımına katılımının daha fazla olduğu tespit edilirken (Ahmeduzzaman&Roopnarine,1992) bu çalışmayı destekleyen nitelikte bir çalışma olan Maridaki-Kassotaki'nin çalışmasında (2000) kırsal alanda yaşayan, düşük eğitim düzeyli ve düşük statülü işi olan babaların, bebek bakımına şehirli, yüksek eğitimli ve yüksek statülü işe sahip babalardan daha az katıldıkları tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yüksek, gelir durumu iyi olan ve kentsel alanlarda yaşayan babaların daha fazla bebek bakımına katılımı ile ilişkilendirildiği çalışmalar literatürde mevcuttur (Jeong ve ark., 2016; Lin ve ark., 2017; McMunn ve ark., 2017) Ülkemizde yapılan bir çalışma sonucuna göre ise babaların eğitim düzeyi arttıkça çocuk bakımına daha fazla katıldığı sonucuna ulaşılmıştır

(Sevil&Özkan,2009). Hildingsson ve ark. (2014) ise üniversite mezunu babaların bebek bakımına katılmada zorluk yaşadıkları bulunmuştur.

Eşin Eğitim Durumu

Kadınların eğitim durumu babaların bebek bakımına katılma durumunu etkileyebilmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça eşlerin bebek bakımına katılması teşvik edilebilmektedir. Kuzgun'un (2004) araştırmasında kadınların eğitim düzeyi arttıkça, babaların bebek bakımına katılımının arttığı, aynı zamanda eğitim düzeyi yüksek kadınların eşlerine destek olarak bebek bakımına babaları kattıklarını belirtilen çalışma literatürde bulunmaktadır (McVeigh ve ark., 2005).

Çalışma Durumu ve Gelir Düzeyi

Gelir düzeyi aile için gerekli kaynaklara ulaşmanın belirleyicisi olabilmektedir. Sevil ve Özkan'ın (2009) yaptığı çalışmada orta gelir düzeyine sahip babaların, yüksek gelir düzeyine sahip babalara göre bakım aktivitelerine daha fazla katıldıklarının saptanmasına rağmen, Hildingsson ve ark. çalışmasında (2014) gelir düzeyi düşük olan ailelerde, babaların bebek bakımına katılma durumunun fazla olduğu saptanmıştır. Mc.Gill'in (2014) yaptığı çalışmada, işi olmayan babaların çalışan babalara göre bebek bakımına daha çok katıldığı ve eşine daha çok destek olduğu tespit edilmiştir. Eğitimli ve çalışan babanın iş kalitesinin ve sorumluluklarının artması nedeniyle çalışmaya daha fazla zaman ayırmasının, bebek bakımına katılımını azalttığı belirtilmektedir (McGill, 2014). Yapılan diğer çalışmalara göre; gelir düzeyi düşük ailelerde babaların bebek bakımına katılımının daha düşük olduğu, çünkü babaların gelir getirebilmek için ev dışında bulabilecekleri herhangi bir iş arayışında olduklarını düşündürmektedir (Cabrera ve ark., 2007 ; Garfield & Mesman, 2016; Hamadani & Tofail, 2014; J. Jeong ve ark., 2016).

Aile Tipi

Aile tipi bebek bakımında çok önemli bir göstergedir. Ülkemizdeki yaygın kültürel inanışlardan dolayı doğum sonu dönemde bebek bakımına babalar çok fazla dahil olamamaktadır. Daha çok bebek bakımı büyükanneler, teyzeler, halalar gibi toplumsal cinsiyet özellikleri nedeniyle kadınlar tarafından gerçekleştirilmektedir. Ülkemizle benzer özellikler geliştirmekte olan pek çok ülkede gözlemlenebilmektedir. Örneğin Pakistan'da geniş aile tipinde yaşayan babaların, çekirdek aile tipinde yaşayan babalara göre 3 ay daha az bebek bakımına katıldıkları tespit edilmiştir (Maselko ve ark.,2019). Bu durum erken bebeklik döneminde, büyükanneler veya evdeki diğer kişiler tarafından bebek bakımının gerçekleştirilmesi nedeniyle olmaktadır. Güney Asya'daki geniş ailede yaşayan birçok babanın bebek bakımına daha fazla dahil olmak istediğini, ancak annelerin toplumsal cinsiyet rolü olarak 'daha iyi' bebek bakımını gerçekleştirmesi ve aile normlarının engel olması nedeniyle bebeklerinin bakımını daha az gerçekleştirdikleri sonucu tespit edilmiştir (Lewis ve ark., 2015; Maken ve ark., 2017; Sriram, 2011). Singapur'da anneler, geniş aileler ve evdeki yardımcılarla birlikte çocuklarının birincil bakım veren kişiler olduğu için, babaların bebek bakımına katılmaları beklenmemektedir (Shan & Hawkins, 2014; Yeung, 2013).

Babaların Bebek Bakımına Katılmasını Yararları

Çalışmalar, babaların perinatal bakım sürecine dahil olmasıyla babalık rolünü daha kolay benimsemesine yardımcı olup, emzirmenin erken dönemde başlamasını ve annenin bebeğini emzirmesini kolaylaştırdığını (Goodman, 2005; OC Hall,

1995), bebeğin aşılama oranını artırdığını ve daha güçlü bir baba-bebek ilişkisi oluşturduğunu göstermektedir. Aynı zamanda bebek bakımına katılma durumları çocukların bilişsel gelişim ve sosyal davranışını olumlu yönde etkilemektedir (Riley ve ark., 2009; Sigle-Rushton & McLanahan, 2004; Yapıcı & Yapıcı, 2005)

Babanın bebek bakımına katılımının artması, annenin çalışma hayatına dönmesini kolaylaştırmakta, annenin bakım ve çalışma yükünü hafifletmekte, kariyerinde ilerleme imkanı vermekte ve diğer sosyal etkinliklere katılma fırsatı sunmakta dolayısıyla annenin doğum sonu psikolojik rahatsızlıkları yaşamasını azaltmaktadır (Balkaya, 2002; Lowdermik, 2014). Tayvan'da yapılan bir araştırma, doğumdan 1 ay sonra eşleri tarafından desteklenen annelerin doğum sonrası depresyon riskinin 4 kat daha düşük olduğunu ortaya konmuştur (Lin ve ark., 2017). Babaların bebek bakımına katılmasıyla annelerin sigara tüketiminin azaldığı tespit edilmiştir (Martin ve ark., 2007). Yapılan çalışma sonuçlarına göre babanın bakıma katılması, anneye mesleki açıdan değer gösterildiği, günlük yaşamda kaygıların azalmasını sağladığı ve anneye daha çok kişisel zaman sağladığı tespit edilmiştir (Balkaya, 2002; Lowdermik, 2014). Aile içi düzenle sorumluluk paylaşımı ile partnerlerin psikolojik doyumları yüksek ve evliliğe ilişkin duyguları olumlu olmaktadır (Balkaya, 2002; Castillo ve ark., 2011; Hung & Chung, 2001; Lamb, 2010; Özdemir ve ark., 2008). Ev işine ve çocuk bakımına daha fazla katkıda bulunan babalar, daha az katkıda bulunan babalara göre daha düşük boşanma riski yaşamaktadırlar (Sigle-Rushton, 2010). Çocuklarıyla daha fazla ilgilenen babalar, daha az meşgul olanlara göre hayatlarından daha çok memnun olmaktadır (Eggebeen, 2001).

Babalık Rolüne Hazırlanma ve Baba-Bebek İlişisini Sağlamada Hemşirenin Rolü

Ebeveyn olmak, hayattaki en büyük geçişlerden biridir. Bu geçiş babada bilinç, eşi ile olan bağlılık ve duygu değişikliklerine neden olabilmektedir (Meleis, ve ark., 2000). Bu geçiş sürecinde babaları desteklemek ve perinatal döneme dahil etmede, baba ile bebek arasında oluşacak olan ilişkinin olumlu yönde olmasında en önemli rol hemşirededir (Ahmeduzzaman & Roopnarine, 1992).

Perinatal süreçte sadece kadının bakımını üstlenme ile kalmayıp, bebek sahibi olma düşüncesi olan her çift için destekleyici bakım vererek bu süreçte mutlaka eşlerin olması için çaba göstermelidir. Dünyaya gelecek olan bebek için ebeveyn desteğinin sağlanması ancak bu şekilde sağlıklı olarak ilerleyebilir. Kadının hamile kalmadan önceki dönemde de sağlığının korunup yükseltilmesi, varsa zararlı alışkanlıklardan arınması sağlanmalıdır. Bu süreçler eş ve ailenin diğer bireyleriyle de ilgili olduğunu önemsenmeli, kadının çevresinden ayrı düşünülmemeyeceğini göz önünde bulundurulmalıdır (Carpenito-Moyet, 2005).

Bebek sahibi olma kararı alındıktan sonra erkeğin aile olma, bebeğin doğması ve doğduktan sonra bakım verme durumu ile ilgili bilişsel, sosyal ve duygusal olarak hazırlık yapılmalıdır. Erkeğin bu yönleriyle desteklenmesi, güçlendirilmesi, korku, anksiyete, belirsizlik gibi duygularının üstesinden gelmesi, eşi fizyolojik ve psikolojik değişimler geçirirken destek sağlama açısından önem arz etmektedir. Bebek bakımına istekli olan eş desteklenip, arka planda kalmaması için cesaretlendirilmelidir. Babaya kendi güven kapasitesini güçlendirmesi için güç verebilirler. Hemşire bebeğe bakım veren kişi ve aile arasındaki etkileşime rehberlik etmelidir.

Babaların perinatal dönemde, eşi ile beraber kontrollere dahil olma isteği sağlık profesyonelleri tarafından görülmelidir. Gebelik kontrollerine katılan babalar, bu sürece dahil eden hemşirelere minnettarlıklarını ifade etmiş ve dahil etmeyenler için hayal kırıklığına uğradıklarını belirtmişlerdir. (Ellberg, ve ark., 2010; Fenwick ve ark., 2012; Persson ve ark., 2011; Widarsson ve ark., 2015). Babaların sürece katılma isteği, hemşirelerin ebeveynlerin güçlendirmesini sağlamak için bir fırsat olarak değerlendirilmelidir. Sürece dahil edilmiş, bilgi ve eğitim verilmiş ebeveynler, beklenmedik ve yeni durumlarla başa çıkmak için daha hazırlıklı olabilirler (Hermansson & Mårtensson, 2011).

Ülkemizde özel hastaneler dışında gebelik kontrolleri ve doğum sırasında annenin yanına alınmayan baba, hastane politikaları nedeniyle doğum sonu dönemde de eşi ve bebeğiyle çok fazla bir arada kalamamakta, sadece belli saatlerde görüşebilmektedir. Bebek bakımının toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle "anneye" ait olduğu görüşü, sağlık sistemimiz tarafından da desteklenmektedir. Çoğunlukla doğum sonu dönemde lohusaların yanında kadın refakatçiler yer almaktadır. Doğum sonu dönemde bebeğin tüm sorumluluğunu üstlenen annede uykusuzluk, halsizlik, yorgunluk ve hatta tükenmişlik meydana gelmekte bu da aile süreçlerinde bozulmaya ve babanın bebek bakımına katılmasında isteksizliğe yol açabilmektedir. (Draper, 2007; Lamb, 2010; Güngörmüş, 2003). Babanın bebek bakımı ile ilgilenmesi annenin bebeği ile daha fazla zaman geçirmesi ya da aile büyüklerinin babaya bakım konusunda fırsat vermemesi babayı doğum sonu dönemde de ikinci plana yerleştirmektedir. Bebeğe bakım verme işlevi anne ya da aile büyükleri, kız kardeş, arkadaş tarafından babaya bırakılmamakta, bu durumda da doğum öncesi dönemde babalık rolüne yeterince hazırlanmamış, eğitim almamış ve desteklenmemiş babanın bakım verme davranışlarını öğrenme fırsatlarını, isteğini elinden alınmaktadır. Aynı şekilde geniş ailelerde bebeğin bakımı kadımlar tarafından sürdürülürken, anne çalışmaya başladığında, babanın bebek bakımına katılımının tam olması bekleyebilmektedir. Bu durumda katılım istenen düzeyde olamayacaktır (Atmaca Koçak, 2004; Draper, 2007; Henderson, 2004; Yapıcı & Yapıcı, 2005).

Doğum sonu dönemi de kapsayan perinatal süreçte hemşirelik bakımı planlanırken anne kadar, babanın da ele alınması ve sürece dahil edilmesi gerekmektedir. Anne-baba olmanın anlamı, duygular, algılar, inançlar, değerler, tutumlar ve davranışları hemşirelik tanılmasının içine alınmalıdır. Babanın ve annenin hamilelik ve sonrası ile ilgili görüşleri alınmalı, babanın sürece katılımını kolaylaştıran ve zorlaştıran faktörler tespit edilmelidir. Doğum sonu dönemde işe başlama durumu, zamanı belirlenmeli bu dönemde bebek bakımının nasıl sağlanacağı konuşulmalıdır.

Hamile kalmadan önce erkekleri gebelik sürecine ve babalığa hazırlamak, hemşirelik girişimlerinde bulunmak önemlidir. Gebelik süresince anne ve baba birlikte kontrollerde bulunmalı ve bebeğinde olan değişimler anlatılmalıdır. Özellikle ilk gebelik sürecini yaşayan ailelerin doğum öncesi hazırlık sınıflarına yönlendirilmesi, özgüvenleri ve bebek bakımı konusundaki bilgilerinin artırılması amacıyla hemşireler tarafından yapılmalıdır. Doğumdan hemen sonra baba-bebek etkileşimini başlatmak amacıyla bebek babaya verilebilir ve ten tene temas yaptırılabilir. Doğumdan sonra aile sürecinin düzenli olabilmesi için babanın da eşinin yanında kalması ve yeni doğan bebeği ile ilgilenebilmesi için fırsatlar sunulmalıdır. Babanın yeni doğan bebeği ile erken

dönem bağlanması sağlanması, babanın bebek bakımına katılması bebek, anne, kendi sağlığını, dolayısıyla toplum sağlığını olumlu olarak etkileyecektir.

KAYNAKLAR

Ahmeduzzaman, M., & Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic Factors, Functioning Style, Social Support, and Fathers' Involvement With Preschoolers In African-

Atmaca Koçak, A. (2004). Türkiye'de babaların şimdiki durumu. Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. *Anne Çocuk Eğitim Vakfı*, Boğaziçi üniversitesi, İstanbul, 1-65.

Bai, S., Repetti, R. L., & Sperling, J. B. (2016). Children's Expressions Of Positive Emotion Are Sustained By Smiling, Touching, And Playing With Parents And Siblings: A Naturalistic Observational Study Of Family Life. *Developmental Psychology*, 52(1), 88.

Balkaya, N. A. (2002). Postpartum Dönemde Annelerin Bakım Gereksinimleri ve Ebe-Hemşirenin Rolü. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 6(2), 42-49.

Baxter, J., & Smart, D. (2011). Fathering in Australia Among Couple Families With Young Children. *Australian Department of Families, Housing, Community Services and Indigenous Affairs, Occasional Paper* (37).

Berghammer, C. (2013). Keine Zeit für Kinder? Veränderungen in der Kinderbetreuungszeit von Eltern in Deutschland und Österreich/No Time for Children? Changes in Parents' Child Care Time in Germany and Austria. *Zeitschrift für Soziologie*, 42(1), 52-73.

Cabrera NJ, Shannon JD, & Tamis-LeMonda C (2007). Fathers' Influence On Their Children's Cognitive And Emotional Development: From Toddlers To Pre-K. *Applied Developmental Science*, 11, 208–213.

Carpenito-Moyet, L. (2005). *Hemşirelik Tanıları: El Kitabı* (F. Erdemir, Çev.) İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Castillo, J., Welch, G., & Sarver, C. (2011). Fathering: The Relationship Between Fathers' Residence, Fathers' Sociodemographic Characteristics, And Father Involvement. *Maternal and Child Health Journal*, 15(8), 1342-1349.

Chin, R., Daiches, A., & Hall, P. (2011). A Qualitative Exploration Of First-Time Fathers' Experiences Of Becoming A Father. *Community Practitioner*, 84(7).

Coltrane, S. (1996). *Family Man: Fatherhood, Housework, And Gender Equity*: Oxford University Press.

Coverman, S., & Sheley, J. F. (1986). Change In Men's Housework And Child-Care Time, 1965-1975. *Journal of Marriage and the Family*, 413-422.

Craig, L., Powell, A., & Smyth, C. (2014). Towards Intensive Parenting? C Hanges In The Composition And Determinants Of Mothers' And Fathers' Time With Children 1992–2006. *The British journal of sociology*, 65(3), 555-579.

Darling, N., & Steinberg, L. (1993). Parenting Style As Context: An Integrative Model. *Psychological bulletin*, 113(3), 487.

Deave, T., & Johnson, D. (2008). The Transition To Parenthood: What Does It Mean For Fathers? *Journal of advanced nursing*, 63(6), 626-633.

American Families. *Journal of Marriage and Family*, 54(3), 699.

Alpöge G. , Gündüz E. (2001). *Çocuğun Yaşamında Babanın Yeri ve Önemi* Aralık 2000 Sempozyum Raporu, Anne-Çocuk Eğitim Vakfı, 2001, İstanbul, Kansu matbaacılık, Yayın no: 12.

Asher, S. R., Markell, R. A., & Hymel, S. (1981). Identifying Children At Risk In Peer Relations: A Critique Of The Rate-Of-Interaction Approach To Assessment. *Child Development*, 1239-1245.

Dennis, C. L., & Dowswell, T. (2013). Psychosocial And Psychological Interventions For Preventing Postpartum Depression. *Cochrane database of systematic reviews*(2).

Draper, H. (2007). Paternity Fraud And Compensation For Misattributed Paternity. *Journal of medical ethics*, 33(8), 475-480.

Eagly, A. H., Ashmore, R. D., Makhijani, M. G., & Longo, L. C. (1991). What Is Beautiful Is Good, But...: A Meta-Analytic Review Of Research On The Physical Attractiveness Stereotype. *Psychological bulletin*, 110(1), 109.

Eggebeen DJ, Knoester C. (2001). Does Fatherhood Matter for Men? *Journal of Marriage and Family*.;63(2):381–93.

Ellberg, L., Högberg, U., & Lindh, V. (2010). 'We Feel Like One, They See Us As Two': New Parents' Discontent With Postnatal Care. *Midwifery*, 26(4), 463-468.

Fägerskiöld, A. (2008). A Change In Life As Experienced By First-Time Fathers. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 22(1), 64-71.

Favez, N., Lopes, F., Bernard, M., Frascarolo, F., Lavanchy Scaiola, C., Corboz-Warnery, A., & Fivaz-Depeursinge, E. (2012). The Development Of Family Alliance From Pregnancy To Toddlerhood And Child Outcomes At 5 Years. *Family Process*, 51(4), 542-556.

Feldman, R., Masalha, S., & Derdikman-Eiron, R. (2010). Conflict resolution in the parent–child, Marital, And Peer Contexts And Children's Aggression In The Peer Group: A Process-Oriented Cultural Perspective. *Developmental Psychology*, 46(2), 310.

Fenwick, J., Bayes, S., & Johansson, M. (2012). A Qualitative Investigation Into The Pregnancy Experiences And Childbirth Expectations Of Australian Fathers-To-Be. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 3(1), 3-9.

Finnbogadóttir, H., Svalenius, E. C., & Persson, E. K. (2003). Expectant First-Time Fathers' Experiences Of Pregnancy. *Midwifery*, 19(2), 96-105.

Gauthier A, Smeeding TM, Furstenberg FF(2004). Are Parents Investing Less Time in Children? Trends in Selected Industrialized Countries. *Population and Development Review*, 30(4):647–71

Gerson, K. (1993). *No Man's Land: Men's Changing Commitment To Work And Family*. New York: Basic Books.

Güngör, İ. (2004). *Babaların Doğuma Katılmasının Doğum Deneyimi Üzerine Etkisi*. İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi., İstanbul,(Danışman: N. Kızılkaya Beji)

Güngörmüş O. (2003). Ana-Baba Okulu. In Y. H (Ed.), *Baba-Çocuk İlişkisi* (Vol. 10. Baskı. , pp. 245-254). Ankara: Remzi Kitabevi.

Garfield CF, & Mesman J (2016). Time and Money: Extending Fathers' Role in Economically Challenging Contexts. *Pediatrics*, 138, 2

- Goodman, J. H. (2005). Becoming an involved father of an infant. *Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 34(2), 190-200.
- Hamadani JD, & Tofail F (2014). *Childrearing, Motherhood and Fatherhood in Bangladeshi Culture*. Selin H (Ed.), *Parenting Across Cultures*. Dordrecht: Springer
- Henderson C, M. S. (2004). *Mayer's Midwifery* (Vol. 13th ed). Toronto&New York: Elsevier.
- Hermansson, E., & Mårtensson, L. (2011). Empowerment In The Midwifery Context—A Concept Analysis. *Midwifery*, 27(6), 811-816.
- Hildingsson, I., Johansson, M., Fenwick, J., Haines, H., & Rubertsson, C. (2014). Childbirth Fear In Expectant Fathers: Findings From A Regional Swedish Cohort Study. *Midwifery*, 30(2), 242-247.
- Hofferth, S. L., & Sandberg, J. F. (2001). How American Children Spend Their Time. *Journal of Marriage and Family*, 63(2), 295-308.
- Hook JL. (2006). Men's Unpaid Work in 20 Countries, 1965-2003. *American Sociological Review*.;71(4):639–60.
- Hung, C. H., & Chung, H. H. (2001). The Effects Of Postpartum Stress And Social Support On Postpartum Women's Health Status. *Journal of Advanced Nursing*, 36(5), 676-684
- Jacobvitz, D., Hazen, N., Curran, M., & Hitchens, K. (2004). Observations Of Early Triadic Family Interactions: Boundary Disturbances In The Family Predict Symptoms Of Depression, Anxiety, And Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder In Middle Childhood. *Development And Psychopathology*, 16(3), 577-592.
- Jeong, J., McCoy, DC, Yousafzai, AK, Salhi, C. ve Fink, G. (2016). Düşük Ve Orta Gelirli Ülkelerde Babanın Teşvik Edilmesi Ve Erken Çocuk Gelişimi. *Pediatric*, 138 (4), e20161357.
- Kitterød, R. H., & Pettersen, S. V. (2006). Making Up For Mothers' Employed Working Hours? Housework And Childcare Among Norwegian Fathers. *Work, Employment And Society*, 20(3), 473-492.
- Kuzgun, Y., & Sevim, S. A. (2004). Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum Ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 14-27.
- Lamb, M. (2010). *The Role Of The Father In Child Development* Fifth Edition. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Lewis S, Lee A, & Simkhada P (2015). The Role Of Husbands In Maternal Health And Safe Childbirth In Rural Nepal: A Qualitative Study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 15, 162.
- Lin W-C, Chang S-Y, Chen Y-T, Lee H-C, & Chen Y-H (2017). Postnatal Paternal Involvement And Maternal Emotional Disturbances: The Effect Of Maternal Employment Status. *Journal of Affective Disorders*, 219, 9–16
- Lowdermilk, D. L., Perry, S. E., Cashion, M. C., & Alden, K. R. (2014). *The Newborn. In In Maternity&Women's Health Care -E-Book*. Elsevier Health Sciences. (11th ed., pp. 549-601). Philadelphia: Mosby & Evolve.
- Maridaki-Kassotaki, K. (2000). Understanding Fatherhood In Greece: Father's Involvement In Child Care. *Psicologia: Teoria E Pesquisa*, 16(3), 213-219.
- Maken ZH, Nasir Idrees I, Zahid A, Zulfiqar A, Munib A, Hassan F, et al. (2017). Factors Influencing Father's Antenatal And Perinatal Involvement In Maternal Health Care. *J Matern Fetal Neonatal Med*, 1–7.
- Martin, L. T., McNamara, M. J., Milot, A. S., Halle, T., & Hair, E. C. (2007). The Effects Of Father Involvement During Pregnancy On Receipt Of Prenatal Care And Maternal Smoking. *Maternal And Child Health Journal*, 11(6), 595-602.
- Maselko, J., Hagaman, A. K., Bates, L. M., Bhalotra, S., Biroli, P., Gallis, J. A., ... & Rahman, A. (2019). Father Involvement In The First Year Of Life: Associations With Maternal Mental Health And Child Development Outcomes In Rural Pakistan. *Social Science & Medicine*, 237, 112421.
- Maume DJ. (2011). Reconsidering the Temporal Increase in Fathers' Time with Children. *Journal of Family and Economic Issues*.;32(3):411–23.
- May, C., & Fletcher, R. (2013). Preparing Fathers For The Transition To Parenthood: Recommendations For The Content Of Antenatal Education. *Midwifery*, 29(5), 474-478.
- McGill, B. S. (2014). Navigating New Norms Of Involved Fatherhood: Employment, Fathering Attitudes, And Father Involvement. *Journal of Family Issues*, 35(8), 1089-1106.
- McHale, J. P. (2007). Charting The Bumpy Road Of Coparenthood: Understanding The Challenges Of Family Life. https://digital.stpetersburg.usf.edu/fac_publications/537/
- McMunn A, Martin P, Kelly Y, & Sacker A (2017). Fathers' Involvement: Correlates and Consequences for Child Socioemotional Behavior in the United Kingdom. *Journal of Family Issues*, 38, 1109–1131.
- McVeigh, C., St John, W., & Cameron, C. (2005). Fathers' Functional Status Six Weeks Following The Birth Of A Baby: A Queensland Study. *Australian Midwifery*, 18(1), 25-28
- Meleis, A. I., Sawyer, L. M., Im, E.-O., Messias, D. K. H., & Schumacher, K. (2000). Experiencing Transitions: An Emerging Middle-Range Theory. *Advances In Nursing science*, 23(1), 12-28.
- O'Brien M, Berit B, Elin K. (2007). Fathers, Work and Family Life. *Community, Work and Family*.10(4):375–86.
- O'Brien, M., & Moss, P. (2010). Fathers, Work And Family Policies In Europe. In: *The Role Of The Father In Child Development*. Wiley, Hoboken, New York.
- OC Hall, E. (1995). From Fun And Excitement To Joy And Trouble: An Explorative Study Of Three Danish Fathers' Experiences Around Birth. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 9(3), 171-179.
- OECD. Doing Better For Families. Paris: OECD Publishing; 2011. <https://www.oecd.org/social/soc/doingbetterforfamilies.htm>
- Özdemir, S., Marakoğlu, K., & Çivi, S. (2008). Konya İl Merkezinde Doğum Sonrası Depresyon Riski Ve Etkileyen Faktörler. *TAF Prev Med Bull*, 7(5), 391-398.
- Persson, E. K., Fridlund, B., Kvist, L. J., & Dykes, A. K. (2011). Mothers' Sense Of Security In The First Postnatal Week: Interview Study. *Journal Of Advanced Nursing*, 67(1), 105-116.
- Pontes, C. M., Osório, M. M., & Alexandrino, A. C. (2009). Building A Place For The Father As An Ally For Breast Feeding. *Midwifery*, 25(2), 195-202.
- Premberg, Å., Hellström, A. L., & Berg, M. (2008). Experiences Of The First Year As Father. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 22(1), 56-63.

Riley, A. W., Coiro, M. J., Broitman, M., Colantuoni, E., Hurley, K. M., Bandeen-Roche, K., & Miranda, J. (2009). Mental Health Of Children Of Low-Income Depressed Mothers: Influences Of Parenting, Family Environment, And Raters. *Psychiatric Services*, 60(3), 329-336.

Righetti, P., Dell'Avanzo, M., Grigio, M., & Nicolini, U. (2005). Maternal/Paternal Antenatal Attachment And Fourth-Dimensional Ultrasound Technique: A Preliminary Report. *British Journal Of Psychology*, 96(1), 129-137.

Robles, T. F., Carroll, J. E., Bai, S., Reynolds, B. M., Esquivel, S., & Repetti, R. L. (2016). Emotions And Family Interactions In Childhood: Associations With Leukocyte Telomere Length. *Psychoneuroendocrinology*, 63, 343-350.

Sevil, Ü., & Özkan, S. (2009). Fathers' Functional Status During Pregnancy And The Early Postnatal Period. *Midwifery*, 25(6), 665-672.

Sigle-Rushton, W., & McLanahan, S. (2004). Father Absence And Child Well-Being: A critical review. *The future of the family*, 116, 120-122.

Sigle-Rushton W. (2010). Men's Unpaid Work And Divorce: Reassessing Specialization And Trade In British Families. *Feminist economics*;16(2):1-26.

Shan, C. H., & Hawkins, R. (2014). Childcare And Parenting Practices In Singapore: A Comparison Of Fathers' And Mothers' Involvement. *Journal Of Tropical Psychology*, 4.

Sherwen, L. N., Scoloveno, M. A., & Toussie-Weingarten, C. (1999). *Maternity Nursing: Care Of The Childbearing Family*: Appleton & Lange.

Sriram R (2011). Evidence Of Change And Continuity In Fathering: The Case Of Western India. *Marriage and Family Review*, 47, 625-647.

St John, W., Cameron, C., & McVeigh, C. (2005). Meeting The Challenge Of New Fatherhood During The Early Weeks. *Journal Of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing*, 34(2), 180-189.

Tichenor, V., McQuillan, J., Greil, A. L., Contreras, R., & Shreffler, K. M. (2011). The Importance Of Fatherhood To US Married And Cohabiting Men. *Fathering*, Vol. 9, No. 3, Fall 2011, 232-251

Tiedje, L. B., & Darling-Fisher, C. (1996). Fatherhood reconsidered: A Critical Review. *Research In Nursing & Health*, 19(6), 471-484.

Widarsson, M., Engström, G., Tydén, T., Lundberg, P., & Hammar, L. M. (2015). 'Paddling Upstream': Fathers' Involvement During Pregnancy As Described By Expectant Fathers And Mothers. *Journal of Clinical Nursing*, 24(7-8), 1059-1068.

Yapıcı, M., & Yapıcı, Ş. (2005). Çocukta Ahlâk Gelişimi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 5 (3). In.

Yeung, W. J., Sandberg, J. F., Davis-Kean, P. E., & Hofferth, S. L. (2001). Children's Time With Fathers In Intact Families. *Journal of Marriage and Family*, 63(1), 136-154.

Yeung, W.-J. J. (2013). *Asian Fatherhood*. In: Sage Publications Sage CA: Los Angeles, CA.